

Sygn. akt II CSK 486/13

POSTANOWIENIE

Dnia 14 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa Z. K.
przeciwko [...] Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.
o ukształtowanie stosunku prawnego ,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 14 marca 2014 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
oraz skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 25 kwietnia 2013 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania;**
- 2. wzajemnie znosi między stronami koszty postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W niniejszej sprawie obie strony złożyły skargi kasacyjne (i odpowiedzi na skargi strony przeciwnej).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania uzasadniono występowaniem na jej tle istotnych zagadnień prawnych i potrzebą wykładni art. 357¹ k.c. Pierwsze zagadnienie dotyczy tego, czy stosując art. 357¹ k.c. sąd ma obowiązek wskazać interesy stron oceniane przez pryzmat zasad współżycia społecznego i podstaw wyważenia interesów. Odpowiedź jest oczywiście twierdząca – w tym przejawia się uzasadnienie orzeczenia, mocą którego zmieniono treść stosunku prawnego łączącego strony. Nie budzi to zatem wątpliwości teoretycznych, a w tej sprawie zostało wyraźnie dokonane w zaskarżonym wyroku. Drugie zagadnienie dotyczy tego, czy z obowiązującego prawa europejskiego nie wynika obowiązek, aby przy ważeniu interesów stron, o którym mowa w art. 357¹ k.c., uwzględniać przede wszystkim ochronę poszkodowanego. Znowu jest jasne, że taki obowiązek nie wynika. Skarżący powołuje preambułę dyrektywy, a wynikające z niej treści są adresowane przede wszystkim do ustawodawcy, aby miał na nie baczenie przy implementacji dyrektywy. Natomiast nie przekładają się one na stosowanie art. 357¹ k.c., który zawiera własne mechanizmy adaptacyjne pozwalające uwzględnić interesy stron, a więc również i odmienny ich charakter. Trzecie zagadnienie prawne dotyczy tego, czy znaczenie dla ważenia interesów stron przy zastosowaniu art. 357¹ k.c. ma okoliczność braku wpływu poszkodowanego na treść łączącej stronę umowy. Odpowiedź jest tu jasna - art. 357¹ k.c. znajduje zastosowanie w trakcie istnienia łączącego strony stosunku prawnego i stanowi korekturę treści tego stosunku ze względu na okoliczności ujawniające się *ex post*, tzn. po powstaniu tego stosunku. Nie jest to mechanizm służący do korektury ewentualnych nierówności co do

obowiązków stron wynikających z samego źródła stosunku prawnego, a więc łączącej strony umowy. Czwarte zagadnienie dotyczy tego, czy modyfikując treść łączącego strony stosunku ubezpieczeniowego i ustalając maksymalną kwotę gwarancyjną, sąd powinien uwzględnić wynikający z prawa europejskiego mechanizm automatycznego zwiększania tej kwoty wraz z rosnącymi kosztami utrzymania poszkodowanego i wzrostem wynagrodzeń. Nie jest to wykluczone, ale zarazem nie jest też nakazane. Stosunek umowny między stronami powstał zanim weszły w życie w stosunku do Polski reguły z powołanej dyrektywy z prawa europejskiego. Sądy powinny mieć zatem pełną swobodę co do kształtowania treści tego stosunku na podstawie art. 357¹ k.c. Piąte zagadnienie dotyczy tego, czy poszkodowany może występować z żądaniem zmiany treści łączącego strony stosunku ubezpieczeniowego co do maksymalnej sumy gwarancyjnej każdorazowo wraz ze zmianą tej sumy wynikającą z przepisów prawa. Odpowiedź twierdząca nie budzi wątpliwości, bo przecież art. 357¹ k.c. może być stosowany wielokrotnie do tego samego stosunku prawnego. Istotne jest jedynie, aby zawsze wykazano spełnienie przewidzianych tam przesłanek pozwalających sądowi na ingerencję w treść łączącego strony stosunku obligacyjnego. Niewątpliwie wskazane w tej skardze kasacyjnej zagadnienia prawne i problemy interpretacyjne powstające na tle art. 357¹ k.c. są interesujące, jednak nie budzą wątpliwości.

W skardze kasacyjnej pozwanego do uzasadnienia wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania powołano się na występowanie na tle tej sprawy istotnych zagadnień prawnych oraz na oczywistą zasadność skargi. Przede wszystkim należy stwierdzić, że skarga nie jest oczywiście uzasadniona, a lektora zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego nie dowodzi oczywiście nieprawidłowego wyłożenia czy zastosowania prawa. Wręcz przeciwnie, w kontekście treści uzasadnienia wydanego w tej sprawie wcześniej wyroku Sądu Najwyższego widać, że Sąd Apelacyjny skrupulatnie rozważył wszystkie okoliczności niezbędne do zastosowania art. 357¹ k.c. Pierwsze zagadnienie prawne wskazane w skardze dotyczy tego, czy sądy mogą zmieniać treść zobowiązaniowego stosunku prawnego, którego istota (wysokość należna do zapłaty) wynika z prawomocnego orzeczenia sądowego. Zagadnienie to jest jasne i nie powstaje na tle tej sprawy. Z art. 357¹ k.c. wynika, że znajduje on zastosowanie wyłącznie do umownych

stosunków zobowiązaniowych. Tak też jest na tle tej sprawy – wysokość zasądzona do zapłaty od ubezpieczyciela, a także wskazana w wyroku maksymalna suma gwarancyjna, nie wynika wcale z wyroku, lecz z umowy ubezpieczenia będącej źródłem tego zobowiązania, zaś wyrok jedynie potwierdza treść tej umowy i umożliwia egzekucję wynikającego z niej świadczenia. Drugie zagadnienie dotyczy tego, jaki okres powinien być badany przy ocenie, czy doszło do nadzwyczajnej zmiany okoliczności – czy od momentu zawarcia umowy ubezpieczenia, czy od wydania pierwszego wyroku w tej sprawie. Jasne jest, że modyfikacja ma dotyczyć treści łączącego strony zobowiązania, a zobowiązanie to powstaje w chwili zawarcia umowy, zatem ta chwila wyznacza początek badania, czy doszło do nadzwyczajnej zmiany okoliczności – wydanie później jakiegokolwiek orzeczenia nie ma znaczenia. Trzecie zagadnienie dotyczy tego, czy zmiana określonej prawnie minimalnej sumy ubezpieczenia zawsze oznacza stratę po stronie poszkodowanego. To zagadnienie prawne rozstrzygnął już Sąd Najwyższy w wyroku wydanym w tej sprawie, udzielając odpowiedzi przeczącej i nakazując zawsze badać wszystkie okoliczności wskazane w art. 357¹ k.c. Czwarte zagadnienie dotyczy tego, czy zmiana wynagrodzeń ogółu społeczeństwa jest okolicznością świadczącą o nadzwyczajnej zmianie okoliczności uzasadniającej zmianę treści łączącego strony zobowiązania. Znow z dotychczasowego orzecnictwa Sądu Najwyższego wynika jednoznacznie, że jest to jedna z okoliczności badanych przy rozważaniu zastosowania art. 357¹ k.c. Piąte zagadnienie dotyczy tego, czy wystarczająco jasno na tle tej sprawy Sąd Apelacyjny zidentyfikował zasady współżycia społecznego wpływające na sposób ukształtowania treści łączącego strony stosunku prawnego. Tak ujęte zagadnienie prawne nie ma charakteru abstrakcyjnego, co jest wymagane od zagadnień prawnych mających uzasadnić przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a nie stanowi niczego więcej niż zwykły zarzut kasacyjny.

W skargach kasacyjnych wniesionych w niniejszej sprawie nie została wykazana żadna z okoliczności wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., dlatego Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia obu skarg do rozpoznania.